
SZERZŐINK

Bácskai Vera (1930) történész (ELTE BTK)

bacskaiv@yahoo.com

Bak Borbála (1943) történész (ELTE BTK Történelem Segédtudományai Tanszék)

bakborbala@freemail.hu

Belszuky Pál (1936) geográfus (MTA RKK KÉTI)

fenyvesi@rkk.mta.hu

De Cevins, Marie-Madeleine (1965) történész (Université d'Angers)

cev.mo@wanadoo.fr

Czoch Gábor (1965) történész (Teleki László Intézet)

gczoch@tla.hu

Fallenbüchl Zoltán (1924) történész

Germuska Pál (1971) történész (1956-os Intézet Közalapítvány)

ger13053@helka.iif.hu

Granasztói György (1938) történész (ELTE BTK)

gygranasztoi@tla.hu

Gyáni Gábor (1950) történész (MTA TTI)

h8632gya@ella.hu

Győri Róbert (1976) geográfus (MTA RKK KÉTI)

rombert@stella.eotvos.elte.hu

Horváth Gergely Krisztián (1974) szociológus (ELTE BTK Szociológiai Intézet)

hktm@mailbox.hu

Husz Ildikó (1968) szociológus (BMGTE Szociológia és Kommunikáció Tanszék)

huszildi@freemail.hu

Kaposi Zoltán (1960) történész (PTE KTK Gazdaságtörténeti Tanszék)

kaposi@ktk.pte.hu

Katona Csaba (1971) levéltáros (Magyar Országos Levéltár)
katona@natarch.hu

Kontler László (1959) történész (Közép-európai Egyetem – Budapest)
kontlerl@ceu.hu

Lengvári István (1970) történész – levéltáros (Baranya Megyei Levéltár)
lengvari@bml.hu

Lugosi András (1969) szociológus (Budapest Főváros Levéltára)
alugo@freemail.hu

Nagy Balázs (1962) történész (ELTE BTK Középkori és Kora Újkori Egyetemes Történeti Tanszék; Közép-európai Egyetem, Középkortudományi Tanszék)
nagyb@ludens.elte.hu

Nagy Imre Gábor (1958) levéltáros (Baranya Megyei Levéltár)
nig@bml.hu

Rácz Lajos (1963) történész (Szegedi Tudományegyetem)
raczl@jgytf.u-szeged.hu

Sonkoly Gábor (1969) történész (ELTE BTK – Atelier)
rnd@axclero.hu

Szende Katalin (1965) történész (Közép-európai Egyetem, Középkortudományi Tanszék) szendek@ceu.hu

Tilcsik György (1952) levéltáros (Vas Megyei Levéltár)
tilcsik@chello.hu

Tóth Árpád (1969) történész (Miskolci Egyetem, Újkori Magyar Történeti Tanszék)
bb66@freemail.hu

Walter François (1950) történész (Université de Genève)
francois.walter@lettres.unige.ch

CONTENTS

	„One has to work hard to be a »Honoraciór«” An Interview with Zolán Fallenbüchl	5
Fallenbüchl, Zoltán:	Pension – from Benevolence to Right (1600–1790)	30

THE CITY AND ITS SOCIETY

De Cevins, Marie-Madeleine:	The Assistance to the Poor and the Sick in the Late Medieval Hungarian Towns	47
Granasztói, György:	Nagyszombat (Trnava, Slovak Republic), 1579–1711. The Territory of the Town as a Narrative	75
Bácskai, Vera:	Immigration and Integration in the Transdanubien Towns in the first half of the 19 th Century	103
Tilcsik, György:	The Commercial Importance and Role of Szombathely in the Reform Age	111
Kaposi, Zoltán:	From Traditionalism to Modern Economy (Kanizsa Merchants and Their Business in the Latest Period of Feudalism, 1690–1848)	135
Sonkoly, Gábor:	Market Places and Towns of Transylvania in 1820	163
Walter, François:	Problems of the Definition of Town in the 19 th Century Europe	183
Beluszky, Pál – Győri, Róbert:	The urban System of Hungary in the Beginning of the 20 th Century	199
Germuska, Pál:	Industrial City, New City, Socialist City	239

PANORAMA

Tóth, Árpád:	Power, Knowledge and Society in the City. 6 th Report on the Edinburgh Conference of the European Association of Urban Historians	260
Nagy, Balázs – Szende, Katalin:	Segregation, Integration and Assimilation in Medieval Towns – Report on the Interdisciplinary Workshop of the Central-European University	264
Katona, Csaba:	Post 1945 Sources on Internet – The ArchivNet	270

BOOKS

Rough Diamond. On the Oeuvre of Mátyás Bél with Reference to Three Publications Bél, Mátyás: Zala vármegye leírása; Sopron vármegye leírása I.; Heves megye ismertetése. 1730–1735. – Horváth, Gergely Krisztián	273
Reisz, T. Csaba: Magyarország általános térképének elkészítése a 19. század első évtizedében. Lipszky János és segítői térképészeti vállalkozásának ismertetése – Bak, Borbála	288
Short Hungarian Urban History Bácskai, Vera: Városok Magyarországon az iparosodás előtt – Sonkoly, Gábor	294
Iryni, Károly: A politikai közgondolkodás és mentalitás változatai Debrecenben 1867–1918. – Gyáni, Gábor	298
Bourgeois, Entrepreneurs in Western Hungary Szakál, Gyula: Vállalkozó győri polgárok 1870–1940. Sikeres történeti modellváltás – Kaposi, Zoltán	305
From Individual Buildings to the Writing of Urban History Ferkai, András: Buda építésze a két világháború között. Művészeti emlékek; Ferkai, András (szerk.): Pest építésze a két világháború között – Lugosi, András	311
Structure and Urban Image Tóth, G. Péter (szerk.): A polgári társadalom a Dunántúlon a dualizmus korában – Lengvári, István	315
Deák, Ágnes: „Nemzeti egyenjogúsítás” Kormányzati nemzetiségpolitika Magyarországon 1848–1860. – Czoch, Gábor	320
Karády, Viktor – Kozma, István: Név és nemzet. Családnév-változtatás, névpolitika és nemzetiségi erőviszonyok Magyarországon a feudalizmustól a kommunizmusig – Nagy, Imre Gábor	324
Benda, Gyula – Szekeres, András (szerk.): Tér és történelem – Rácz, Lajos	332
Szekeres, András (szerk.): A történész szerszámosládája. A jelenkori történeti gondolkodás néhány aspektusa – Kontler, László	335
Can You Step Twice in the Same River? Andorka, Rudolf: Gyermek, család, történelem. Történeti demográfiai tanulmányok – Husz, Ildikó	340
Contributors	347
Contents	349
Abstracts	351

ABSTRACTS

Bácskai, Vera: Immigration and Integration in the Transdanubien Towns in the first half of the 19th Century

The study examines in the case of five Transdanubian towns – the free royal towns of Kőszeg, Sopron and Székesfehérvár and the manorial towns Nagykanizsa and Szombathely – the reception and integration of the narrower group of those immigrants that gained civic rights in the first half of the 19th century. The study establishes that concerning the chance of integration of immigrants, in the practice of donating citizenship there was a significant difference depending on whether the town management increased or limited the number of citizens accepted, moreover, whether individual towns preferred locals or gave more chance to immigrants. With the exception of Székesfehérvár, which attracted immigrants from broader regions of the country, the great majority came from the immediate neighbourhood of towns. An increasing number of new citizens came from towns or market towns, again with the exception of Fehérvár. The professional composition of new citizens was in accordance with the international experience, namely artisans and traders, that is, skilled people, made up the majority in these towns. Contrarily to this tendency, the number of primary producers significantly rose in Székesfehérvár in the first half of the century. By analysing data, the author arrives at the conclusion that concerning the integration of immigrants by donating them citizenship, two models can be sketched. Kőszeg, Nagykanizsa and Szombathely belong to the first, since these towns were open to immigrants and broadened the ranks of the middle class primarily by receiving immigrants of civic professions. Sopron and Székesfehérvár represent the other model, which preferred locals and primary producers and rendered the integration of immigrants more difficult.

Beluszky, Pál – Győri, Róbert: The urban System of Hungary in the Beginning of the 20th Century

The authors present the Hungarian town hierarchy of the first few years of the 20th century by relying on empirical methods (by drawing on the existence or the lack of 88 urban establishments sorted by settlements). In 425 (by more rigorous criteria 332) cases urban establishments achieved such a concentration that allows these settlements to be classified as towns. However, only 139 settlements possessed municipal rights (conversely, this research could not identify urban functions in all of them), so that the examination of the Hungarian urban stock,

urban development and urbanization cannot be restricted to settlements with municipal rights. While 20,4% of the country's inhabitants lived in settlements with municipal rights in 1910, 29,2% lived in such that had urban functions. In Hungary, the central role that some towns played in the regional administration (county centres and chief towns of the district) vastly affected the evolution of town hierarchy. The era of the middle class did not replace the core of the urban stock but initiated the transformation of towns of higher hierarchical ranks, and the substitution of their local society and functions. Until 1910, modern industry only elevated 5–7 settlements to the rank of the town. Within the Carpathian basin significant differences were manifest between the urban structure of the Alföld towns and towns of the other regions, since on the Alföld, urban functions settled in dense but agrarian population concentrations, so that their „specific values” were low and for this reason their identity as towns is debated. The quantity of urban functions they served however, were not disadvantaged compared to towns of other regions of the country.

De Cevins, Marie-Madeleine: The Assistance to the Poor and the Sick in the Late Medieval Hungarian Towns

The main purpose of this study is to determine whether the hospices and other charitable institutions of the kingdom of Hungary were numerous and active enough to insure the assistance to the poor and the sick at the end of the Middle Ages (*i.e.* during the fourteenth and fifteenth centuries). The author also tries to stress the originality of the Hungarian charity system.

The description of the different kinds of hospices existing in Hungary at that time (*hospitale, xenodochium*, otherwise *spittal, sichhaus, krankenhaus* in the German sources) shows that all of them depended on Church, particularly on the secular clergy (bishops, canons, parish priests), though monasteries of ancient and military orders still had charitable activities. Often dedicated to the Holy Spirit or to Saint Elizabeth, the Hungarian hospices appeared mostly during the second half of the fourteenth century. Nevertheless, even at the end of the fifteenth century, there were only one or two hospitals in most of the Hungarian towns, caring for something like 4000 people! Perhaps because the number of poor people and victims of plague epidemics (like the Black Death) were proportionately lower in Hungary, than in France, England or Germany in this period...

But other institutions could also provide help to the poor, like the confraternities, increasingly numerous from the middle of the fifteenth century. In their last wills, the most wealthy citizens always gave sums of money to the poor of the town. The two famous Franciscan preachers of Hungary at the end of the fifteenth century, Pelbart of Temesvar and Osvald of Lasko, emphasized in their sermons the importance of the gifts towards the poor in working out one's own salvation.

The Hungarian hospices were rather small: they could receive only about twelve persons at the same time, rarely more than twenty. Most of their hosts were poor, but not necessary sick. So the main tasks of the staff of these institutions were to give them a roof, some food, possibly clothes... Besides, they provided some spiritual support too: while living in them, people could attend mass and receive confession and Holy Sacrament in the church of the hospital.

At the end of the fifteenth century – that is very late in comparison with French, German or English towns –, the urban municipalities of the Hungarian towns began to take the hospitals under control, at least for the administration of their goods and incomes, and sometimes also for the nomination of their rector. The lay hospices appeared mostly in the first decades of the sixteenth century, showing both the strong increase of the number of indigents and the entering in a new age: the modern period.

Fallenbüchl, Zoltán: Pension – from Benevolence to Right

Before the pension system appeared in the 16th century in Hungary, the grant of land or food proved to be sufficient support for living. This was uncodified common law. In the 16–17th centuries this was modified for occasional donations of money (*Gratiale*), which became regular with the growing number of personnel in the official machinery and general, though not all at once, in the 18th century. In this respect, the oldest Hungarian *dicasterium*, the Hungarian Royal Chamber, the centre of financial matters was first. The other main aspect was that while the propertied were bearing the offices, only the poor received support. Types of pension were pension on the own right, widow's or orphan's pension. While in the beginning these were given by individual judgement, in the course of the century it became general, covering all systems of profession, but the least referring to the judicial posts occupied by good landowners. The council of the governor-general (since 1724) and the Royal Chancellery (reorganized in 1960) provided over the most developed systems of pension. In the beginning only the poor who occupied leading posts, later the entire administrative profession, finally the dependents also become pensionable. Maria Theresa driven by human sympathy, later Joseph crown prince (who became Kaiser Joseph II.) institutionalised the pension system, so that from the 1780's specialized literature testifies the systematisation of the pension which spreads from the royal public functionaries to the private economy and finally, in the 20th century to supporting the entire society.

Germuska, Pál: Industrial City, New City, Socialist City

This study seeks answer to three questions: Which criteria define the industrial, the new and the socialist city, which characteristics differentiate these from traditional, old cities, and which Hungarian towns might be called socialist ones? A survey of relevant literature has shown that contrarily to Hungary, where only slight attempts have been made to clarify terminology related to the subject, there is a variety of theoretical and empirical research going on internationally to explore cities founded after the Second World War. Based on Hungarian findings primarily, the author has set up a new definition to characterize socialist cities. The five criteria, according to which a socialist city is possible to define, are the following: a prominent position in redistributive systems; the domination of industrial functions; a majority of industrial workers among the population; the lack of urban tradition and urban centre; a dynamic growth and multiplication of the urban population. Along to these conditions, one can classify the following eleven Hungarian cities as socialist cities: Ajka, Dunaujváros, Kazincbarcika, Komló, Oroszlány, Ózd, Salgótarján, Százhalombatta, Tatabánya, Tiszaújváros and Várpalota.

Granasztói, György: Nagyszombat (Trnava, Slovak Republic), 1579–1711. The Territory of the Town as Narrative

Approaches of traditional urban history and social history neither succeed in the joint description of the early modern survival of the medieval middle class community and the emerging baroque ecclesiastical–university world, nor are they capable to cope with the fact that the economic decline of Trnava went hand in hand with a matchless cultural and architectural rise. The digital maps produced on the basis of tax inventories show that the number of houses did not vary equally on the territory of the town. The western part of the town hosting the Trnava middle class elite seemed to be shifting, the emergence of eastern ecclesiastical–university centre was accompanied by social change, and the new and complex unfolding of poverty (not examinable by economic categories only), was especially spectacular after the appearance of hovel rows clinging to the town walls – while unique stability characterized the bourgeois middle class house rows along the brook.

Other observable changes on the maps show the working of authority and political power mechanisms that shaped the territory of the town. Public buildings do not simply represent political power though. Ecclesiastical and worldly, middle class and church authorities strove with varying success to articulate themselves and (on real or symbolic terms) to appropriate one or the other spot of Trnava territory in the 16th–17th century. Variation gives expression to political changes occurring on the territory occupied by town dwellers. The transforma-

tion of middle class autonomy, the fall of Protestantism and the victory of the Baroque characterize these changes.

From the analysis the following consequences can be drawn. Firstly, the unique process of segmentation signalled by the varying quantity of houses had been going on since the 16th century on the territory of Trnava. On practical terms this means on the one hand the increase of difference between houses of poorer and better quality, on the other the decrease of homogeneity in the distribution of houses of similar value. This resulted in a greater variety of modest and valuable houses in the townscape. The appearance of shanty houses demonstrates the loosening of the relative homogeneity of the medieval middle class community. A further consequence is that the appropriation of space by the middle class, namely the allotment system that framed urban living and gave expression to the essence of autonomy going back to the Middle Ages, did not change. This fact demonstrates persistence over ages.

Kaposi, Zoltán: From Traditionalism to Modern Economy (Kanizsa Merchants and Their Business in the Latest Period of Feudalism, 1690–1848)

This study examines the commercial enterprises of the Batthyány market town Kanizsa. Contrarily to the conventional Hungarian pattern, this town primarily based its development on trade. Due to the continuous growth of population and economic capacity, by 1828 Kanizsa became the seventh biggest market centre of the country. By outlining their course of life, the paper presents the Greek, Christian and Jewish merchants. Until the Reform Age, Christian merchants formed the determining group in the town's trading system. According to statistics, the number of Kanizsa merchants began to grow in the 1820's.

In the case of Nagykanizsa, the analysis of the 1837 register of taxes shows that the average income of merchants belonging to the weakest group twice exceeded the incomes of those engaged in craftwork. An important point in this unfolding tendency was that while the number of merchants belonging to the highest category decreased, their wealth grew.

The tendency of commercial advancement observable all over Hungary was realized in this typical merchant town to a significantly greater extent than the average. Since merchants paid the most taxes, lived in the richest houses and occupied the centre of the town, one can rightly assume that they were the wealthiest in town. From England to Western Europe, the same process passed: merchants, shopkeepers, lawyers and innkeepers increasingly constituted the elite in the world of small towns.

Sonkoly, Gábor: Market Places and Towns of Transylvania in 1820

This article is a first attempt to define and analyse the system of Transylvanian market places on the basis of the 1820 tax roll, which is the only available source for this type of analysis from the period before regular censuses. Since the vast majority of the villages declared numerous market places, it is not possible to set up market areas exclusively dependent on one market centre (pure market area). The Principality of Transylvania could be rather characterised by a great number of market centres with overlapping market areas, which shows an important demand for exchange as well as an extended, but premature market system. Similarly to contemporary European urbanization trends, Transylvania is experiencing the phase of structural urbanization in the first third of the 19th century.

The regional differences of Transylvanian could be highlighted by the statistical analysis of the market place declarations of the villages. The Northern part of the Principality is covered by numerous market places including the most important ones (Marosvásárhely/Targu Mures, Kolozsvár/Cluj) in the whole of Transylvania. In this region many villages declare more than ten market places, which shows the great demand for new economic solutions for the increasing problem of overpopulation.

Though the 1820 tax roll does not include the Saxon part of the Principality, it is possible to sketch its market place structure based on the declarations from neighbouring areas. Here one can note a less numerous, but more mature market place system, in which the importance of a market place correlates with its size and administrative function. The Eastern part of Transylvania is characterized by a rather poor market system, in which some market place manage to establish a pure market area.

Concerning the integration of the Transylvanian market place system to that of the neighbouring countries, there can be seen a strong relationship only between the North Eastern part of Hungary and the North Western part of Transylvania. Other borders do not seem to be crossed by important trade lines. It must be noted, however, that the tax roll analysis could not refer to long distance commerce.

Tilcsik, György: The Commercial Role and Significance of Szombathely in the Reform Age

This study presents in the first place how important commerce has been throughout the history of Szombathely, going back to its significant medieval commercial function and proceeding with a powerful development that was encouraged by the elevation of the market town to an episcopal see in 1777. Furthermore, the study points out the role that Szombathely played in the commercial life of Transdanubia, more closely of Western Hungary.

After dealing with the general conditions of commerce in a market town, the life of a town market that regularly brings great business and is visited from afar, finally the society of Szombathely merchants, their domestic and foreign connections, the study looks at the number and social composition of Szombathely merchants, and at the commercial importance of the town at two different periods. The examination of the 1828 national census and the body of data collected in 1847 with a different purpose shows that the commercial weight and significance of Szombathely did not decrease or cease in the Reform Age, on the contrary, it accelerated while the role of Kőszeg gradually decreased. Within a few decades these towns changed roles, which resulted around the end of the Reform Age in Szombathely becoming not only the first among all settlements in Vas county but in directly lining up behind Sopron and Nagykanizsa and becoming one of the most important commercial centres of Western Hungary.

Walter, François: Problems of the Definition of Town in the 19th Century Europe

For numerous European countries, the 19th century has been the century of the city and of its spectacular growth. This article questions the effects of city transformations on the archetypal perception of the urban form in Occident: this one imposes as evidence that the city can only exist when bounded and delimited. The first part details the tension between two tendencies: one pushes for the demolition of fortifications parallel to the extension of the city, the other one develops complex strategies of reconstruction of the urban limits. In the second part, we show how formal modifications of the urban fabric are accompanied by a redefinition of the status of cities. In particular, it has been necessary to find definitions of the city based on something other than the evidence of the closed form. This is how, in continental Europe, we experiment with two main traditions. One of French inspiration favours the statistical definition, the other of Germanic inspiration insists on a juridical conception of the city. The third part of the article moves on to the complex question of the social repercussions of these evolutions; more precisely, it shows how the forms of the social cohesion alter. The attachment to the territory of the city through the system of bourgeoisies loses its relevance. New forms of appropriation of the urban space superimpose old ones.

A KORALL szerzőinek,

A KÉZIRAT LEADÁSA

A szerkesztőség társadalomtörténeti, máshol nem publikált cikkeket, recenziókat fogad el közlésre, kizárólag az alábbi formai feltételek teljesítésével. A szerkesztőség fenntartja a jogot arra, hogy átdolgozás javaslatával visszaadja a kéziratot a szerzőnek, továbbá azt, hogy anonim külső lektort kér fel a kézirat tartalmi vizsgálatára.

A kézirat megjelentetésével a szerzők elfogadják, hogy cikkük kivonata, a lap példányainak elfogyta után pedig az egész cikk az Interneten (www.korall.org) is megjelenik. (Amennyiben ehhez szerző nem járul hozzá, úgy azt írásban jelezze a szerkesztőségnek.)

Minden szerző tiszteletpéldányként díjmentesen öt, recenzió esetén három példány átvételére jogosult.

A kézirati szöveget lemezen (MS Word 97, 98, 2000, XP) kérjük a szerkesztőséghez eljuttatni, mellékelve egy kinyomtatott példányt, mely megegyezik a fájl tartalmával. (Előzetes cikk változatot, bemutatkozó részletet elég e-mailben csatolt fájlként elküldeni a korall@mailbox.hu címre.) Amennyiben később javít még a szerző, úgy azokat egyértelműen, korrektúrajelekkel a nyomtatott példányon jelölje. Célszerű a táblázatok, ábrákat külön fájlban is leadni. Felhívjuk szerzőink figyelmét, hogy a szövegszerkesztők generált lábjegyzet funkcióját használják. Minden szerzőtől – idegen nyelvű fordításra – kérünk egy kb. 1000 leütés terjedelmű rezümét is.

A korrektúra javítási mintáját lásd: Révai Nagy Lexikona (Bp. 1915, reprint 1993) „korrektúra” címszavánál (12. kötet, 58–59. oldal).

Recenziók esetén a recenzált munká(k)ról az összes könyvészeti adatot (kiadó, oldalszám, mellékletek, térképek, illusztrációk, sorozat megnevezése) is kérjük feltüntetni.

Kéziratot nem őrzünk meg.

HIVATKOZÁSOK

Mind az irodalmi, mind a forráshivatkozásokat, továbbá minden megjegyzést *lábjegyzetben* kérünk feltüntetni.

Az irodalmi hivatkozások a következő formátum szerint szerepeljenek: Szerző évszám: oldalszám. (pl. Nagy 1988: 23.) Több szerző által jegyzett mű esetén a hivatkozás formátuma: Szerző – Szerző évszám: oldalszám. (pl. Berger – Luckmann 1998: 104–105.)

A forráshivatkozások a forrástípusnak (levéltári forrás, újságcikk, interjú stb.) megfelelő formát kövessék. Levéltári források esetében kérjük, hogy a második előfordulástól kezdve rövidített formában hivatkozzon a szerző, s a rövidítés módját az első hivatkozásnál jelezze. (pl. első hivatkozásnál: Somogy Megyei Levéltár (= SML), Főispáni iratok (= Fi) 13789/1935. – további hivatkozások esetén: SML Fi 1852/1937.)

A tanulmány után először a felhasznált levéltári, könyvészeti és egyéb források (pl. interjú: ki készítette, kivel, mikor) sorolandók fel. Például:

FORRÁSOK

Vas Megyei Levéltár, Alispáni iratok 1931–1937.
Nemzeti Sport 1925–1935.
 Interjú Nagy Ferenc tájfutóval 1983. február 12-én, készítette Debreceni Rezső.
 (A szerző tulajdonában.)

A hivatkozott irodalom jegyzéke a felhasznált források után következik, a cikk legvégén, tételes felsorolásban, abc-sorrendben. Az irodalmi hivatkozások formátuma tekintetében az alábbi példák irányadóak:

HIVATKOZOTT IRODALOM

[Kötetek:]

Botond Ágnes 1991: *Pszichohistória – avagy a lélek történetiségének tudománya*. Budapest
 Baross Károly, bellusi (szerk.) 1893: *Magyarország földbirtokosai*. Budapest
 Kiss, Attila 1977: *Avar Cemeteries in County Baranya. Cemeteries of the Avar Period (567–829) in Hungary II*. Budapest [– idegennyelvű írásmód].

[Tanulmánykötetből:]

Gróh Dániel 1994: Építéstörténeti megjegyzések a limes Visegrád környéki védelmi rendszeréhez. In: Lőrinczy Gábor (szerk.) *A kőkortól a középkorig. Tanulmányok Trogmayer Ottó 60. születésnapjára*. Szeged, 239–247. [oldalszámmal!]
 Hudi József 1997: Veszprém vármegye nemessége 1812-ben. In: Ódor Imre – Pálmány Béla – Takács Imre (szerk.) *Mágnások, birtokosok, címerlevelese. /Rendi társadalom – polgári társadalom 9./* Debrecen, 219–227. [sorozat nevét egyenes zárójelben normál betűvel!]

[folyóiratból:]

Láng Panni 1986: Egy budapesti polgárcsalád mindennapjai. *Történelmi Szemle* 29. 1. 80–94.
 Ecsedy István 1990: Dombay János (1900–1961). *Baranya* 3. 2. 168–170.
 [mindig jelezzük a kötet-, füzetszámot, valamint az oldalszámokat, esetleg az évfolyamot is!]

[évkönyvből:]

Dombay János 1959: Próbáasatások a villánykövesdi későrézkori lakótelepen. *Janus Pannonius Múzeum Évkönyve* 55–74. [oldalszámmal!]

[lexikonszócikk:]

‘Korallok’ szócikk. In: *Révai Új Lexikona* 12. kötet, Budapest, 1915. 26.

[újságcikk:]

Szónyi Ottó 1926: A pécsi püspökség templomai. *Dunántúl* 1926. december 25. 18. [Lehetőség szerint szerepeljen itt az oldalszám is, s az év kétszer legyen kiírva. Amennyiben az újságcikk egy szakirodalmi/irodalmi cikket jelöl, a hivatkozott irodalmak között tüntessük fel. Ha azonban forrásként használjuk (pl. szövegelemzésre, adatforrásként stb.), a források jegyzékében szerepeltessük azt!]

[kéziratok:]

Katádfay Tihamér 1966: *Legnagyserűbb gondolataim*. Kézirat. (Vas Megyei Levéltár, Kézirattár 551. sz.)

[A lelhely (pl. OSZK Kézirattár) megjelölése fontos. Amennyiben forrásként használjuk, akkor oda kerüljön. Ha tudományos műként, akkor kötethez hasonlóan a hivatkozott irodalmak között tüntessük fel.]

[megjelenés alatt álló publikáció:]

Gyáni Gábor 2001: Érvék a kettős struktúra elmélete ellen. *Korall* 3–4. megjelenés előtt

[idegen nyelvű publikációnál előre kerül a családnév, több szerzős mű esetén (hosszú) kötőjellel válasszuk el a szerzőket (szerkesztőket)]

Heather, Peter – Matthews, John 1991: *The Goths in the Fourth century*. Liverpool

EGYÉB

- Kerüljük a p., pp., o., old., i.m., ld. rövidítéseket!
- Ügyeljünk az elválasztójel (-) és a kötőjel (–) helyes használatára! (Számok, évszámok, oldalszámok közé „–” jelet rakjunk!)
- Az idézeteket csak e jelek közé: „” írjunk! Idézetben belüli idézet »...« jelek közé kerüljön!
- A szerző vagy a fordító által tett megjegyzések formátuma: (A Szerző) (A Ford.) (Kiemelés tőlem).
- A % jel mindig tapad a számhoz!

A KORALL SZERKESZTŐSÉGE ÉS SZERKESZTŐI:

Korall Szerkesztősége –
 ELTE Szociológiai Intézet Történeti Szociológia Tanszék
 1117 Budapest, Pázmány P. sétány I/a B. ép.
 (1) 209-05-55/6874; korall@mailbox.hu

Czoch Gábor, g.czoch@tla.hu
 Horváth Gergely Krisztián – főszerkesztő, hktm@mailbox.hu
 Granasztói Péter, grana@neprajz.hu
 Klement Judit, eperfa@hotmail.com
 Lengvári István, lengvari@bml.hu
 Sasfi Csaba, sasfics@freemail.hu
 Szegedi Péter, szegedi@mailbox.hu

A Hajnal István Kör – Társadalomtörténeti Egyesület

2003. évi konferenciáját

SZEMÉLYES IDŐ – TÖRTÉNELMI IDŐ

címmel Kőszegen, augusztus 29–30-án tartja.

„Komolyabban kéne venni azt a kurva időt” – mondja Esterházy Péter forgatókönyve szerint Gothár Péter „Idő van” című filmjének egyik gyermekszereplője (és éneklő Cserháti Zsuzsa rekedtes hangja) valamikor a nyolcvanas évek elején.

A történetírásra (és azon belül a társadalomtörténetre) ráfér valami hasonlóképp mellbevágó mottó, hiszen olyan gyermeteg ártatlansággal siklunk el szakmánk egyik alapvető kategóriája mellett, mintha születésünktől fogva mindent tudnánk az idő természetéről és az „időkezelés” szakmai szabályairól. Ha önkritikusan elgondolkozunk azon, mit is tanulunk szakmai szocializációnk során az időről, ha megpróbálunk szembenézni azzal, hogy mit is teszünk munkánk során vele, teljesen indokoltnak tűnik, ha felfogásunkat legyenyhébben naiv jelzővel illetjük. Pedig ma már az idő kategóriája fontos vizsgálati témává vált olyan társ(adalom)tudományokban, mint a néprajz (antropológia) vagy a szociológia, amelyek pedig éppen felfogásuk „történetiségének” hiányai miatt szoktunk előszeretettel bírálni. Az előbbi szakma, a Néprajzi Múzeum nagyszerű kiállítása kapcsán, két kötetet is közzé tett a közelmúltban: az egyikben a nemzetközi szakirodalomból fordítások, a másikban hazai szerzők munkái találhatók. (*Idő és antropológia. Fordítások gyűjteménye.* Szerk. Fejős Zoltán. Osiris, Bp. 2000; *A megfoghatatlan idő. Tanulmányok.* Főszerk. Fejős Zoltán. Tabula könyvek 2. Néprajzi Múzeum, Bp. 2000.) A szociológia már bő évtizede fordításkötetet publikált az idő szociológiai kérdéseiről (*Időben élni. Történeti-szociológiai tanulmányok.* Vál. Gellériné Lázár Márta. Akadémiai, Bp. 1990.), legutóbb pedig éves vándorgyűlését szentelte ennek a problémának. A közgazdaságtan is felismerni látszik az utóbbi időben, hogy valahol útközben elveszítette a történelmi időt, minden bizonnyal már akkor így volt ez, amikor Keynes szellemesen így érvelt a történelmi rövid idő mellett: „hosszú távon mindnyájan meghalunk”. Vannak persze olyan rokontudományok is, amelyek napjainkban épp szabadulni igyekeznek a történelmi időfelfogás abroncsaitól, gondolkunk napjaink irodalomtudományára (Kulcsár-Szabó Zoltán: A „korszak” retorikája. A korszak- és századforduló mint értelmezési startégia. *Literatúra*, 1996). A humán tudományok nagy együttese azonban láthatóan nem kerülheti meg a kérdéssel való foglalkozást (*Café Babel.* Korszakok. 1993. 4.; *Helikon. Irodalomtudományi Szemle.* A korszakok alakzatai. 2000. 3.).

A történetiség szűken kronológiai nézőpontján túl vajon mi mit tudunk hozzáadni a történelmi időképzetek vizsgálatához? Tudjuk, hogy a történetfilozófiát (és a teológiát) régóta intenzíven érdekelte nemcsak a bibliai hét nap, a hét bő és hét szűk esztendő körforgása, vagy a pontszerű, folyamatos, vagy ritmusos idő, hanem magának a nagybetűs Történelemnek a vége (célja, értelme). Hogy van-e? De vajon adunk mi érdemben a történetfilozó-

fiára? Eközben a laikus közvélemény (és a bulvársajtó) elemi érdeklődéssel fordul minden felé, ami az általunk szokásszerűen használt időfelfogást megbolygatja: legyen szó akár egy-némely évszázadok eltűntetéséről (kitalálttá nyilvánításáról), vagy a történelem végéről, a posthistoire-ról. Elintézzük a dolgot azzal, hogy sarlatánságnak nyilvánítjuk az ügyet, pedig lehet, hogy csak arról van szó: időélményeinkhez, időképzeteink szükségleteihez képest nem elég gazdag az a kínálat, amelyet a történész és Történelem nyújt az évszámok közé szorított lineáris kronológia, illetve az ún. makrotörténelem korszakolása révén. Talán az Annales koncepciója a hosszú időtartamokról („longue durée”) hozhatott változást a társ(adalom)tudományok számára (magyarul: Fernand Braudel: A világ ideje. Részlet Anyagi civilizáció, gazdaság és kapitalizmus a XV–XVIII. században. 3. k. *Világtörténet*, 1980. 4. 3–70) De hány fényévre vagyunk manapság is a hosszú időtartamokhoz, vagy akár a ciklikus időszemlélethez? (Kövér György: Korszakolás és korszaktudat. A 19. századi periodizáció kérdései a társadalomtörténetben. In: *A felhalmozás íve. Társadalom- és gazdaságtörténeti tanulmányok*. Új Mandátum, 2002. 351–360.)

A történetírásban közben olyan újabb irányzatok, forrásrögzítési és kezelési technikák, módszerek jelentek meg, amelyek középpontba kell, hogy állítsák a történeti időkezelés kérdéseit. Nem érhetjük be avval, hogy darabokra tördeljük az időt, vagy éppen műtétileg leválasztjuk egymásról a különböző idősíkokat (mint egy 20. századi regényben szokás Proust óta). Mégis mintha valami hasonló történe velünk. A nyomás, hogy ezekkel a jelenségekkel foglalkozunk, két irányból nehezedik ránk. Egyfelől döbbenet tapasztaljuk, hogy rég a történelmi sülyesztőben levőnek hitt eszmék, formák, sztereotípiák támadnak fel „tetszhalott” állapotukból, és bizony a történetírásban is felütik a fejüket. Másfelől a hagyományos történetírással szemben sokasodnak a posztmodern kihívások, amelyekben mindaz, amit a jelen és múlt viszonyáról, történész és az általa alkotott történelem kapcsolatáról szilárdan hittünk és hirdettünk, megkérdőjeleződik azáltal, hogy a mű, a Történelem pusztá konstrukcióvá nyilvánítatik. Elmosódni látszik a határ faktum és fikció között, miközben egy történész legbelül mindig is tudja, hogy az ún. tények (re)konstrukciójához szükségeltetik némi képzelet. Közben tömegesen kerültek a történész látókörébe (és interjú formájában készülnek) olyan orális, audiovizuális források, amelyek elemzésekor már nem használhatók automatikusan a hagyományos forráskritika aranyszabályai (hogy amit három forrás állít, az már tudvalevően úgy is volt), hanem szükségképpen átkerül a hangsúly a személyes történelemre. Nem az ahogy volt, hanem az ahogy megéltük történelmére.

Konferenciánk a történetírással szembeni kihívásokra reagálva abban az értelemben kíván korszerű lenni, hogy megpróbál szembenézni a személyes és történelmi idő elméletileg is vitatott, de mindennapi szakmai gyakorlatunkban is aktuális kérdéseivel.

Az alábbi szekciókat tervezzük:

1. Az idő a társadalomtudományokban és a történelemben (részben előre felkért előadókka)

2. A „kísértő múlt”, avagy „jelen a múltban”: „időtlen” és „visszatérő” hagyományok, időcsúsztatások, időszerűtlenségek (anakronizmusok) a közgondolkodásban és a történetírásban. (A rendhagyónak, deviánsnak tekintett időzavar-jelenségek és a kontinuitás/diszkontinuitás probléma.)

3. A „boldog békeidőktől” az „átkosokig”: korszakképzés a makrotörténelemben, illetve a memoárokban és az oral historyban (Hogyan viszonyulnak egyes történelmi korszakok történészek által alkotott előjelei például az egyéni visszaemlékezések pozitív vagy negatív gyermekkor-képeihez?)

4. Órák, napok, hónapok: körforgás és szezonáltság a naplókban, kalendáriumokban, krónikákban (A mindennapi élet körkörös időstruktúrái a historiában.)

5. A források belső idősíkja és a történész perspektívája (Hogyan lehet például egy statikus, életciklus végi forrásból, egy végrendeletből, hagyatéki leltárból az egész életre visszamenő következtetéseket levonni? Hogyan lehet statikus metszetekből dinamikus képet előállítani?)

Kövér György

Mint tapasztalatból tudjuk, a konferencia végleges szekcióbeosztása csak a beérkezett jelentkezések után alakul ki, ezért arra kérünk minden jövődöbéli előadót, hogy a kiválasztott szekció sorszámanak és címének megjelölésével, maximum egyoldalas szinopszis kíséretében *2003. június 1-ig* küldje el jelentkezését Kövér György címére:

ELTE Gazdaság- és Társadalomtörténeti Tanszék,
1088 Budapest
Múzeum krt. 6–8.
E-mail: kovgyuri@ludens.elte.hu

Az előadókat arra kérjük, hogy részvételi szándékukat a Vas Megyei Levéltár szervezőinél is jelezzék. Ugyanezt kérjük azoktól is, akik a konferenciára nem előadóként jelentkeznek, de érdeklődnek iránta, várható érkezési időpontjukat, szállás- és étkezési igényüket juttassák el *2003. június 1-ig* Tilcsik György címére:

Vas Megyei Levéltár,
9700 Szombathely
Hefele Menyhért u. 1. Pf. 78.
E-mail: leveltar@rik.bdtf.hu.

Az így kialakult végleges konferencia-programot, valamint az elszállásolással és étkezéssel kapcsolatos befizetési csekkeket Szombathelyről küldjük meg minden jelentkezőnek.



A KORALL az alábbi könyvesboltokban kapható:

BUDAPEST

Balassi Kiadó Könyvesboltja
1023 Margit u. 1.

Budapesti Teleki Téka
1088 Baross u. 1.

ELTE BTK Könyvtár
1088 Múzeum krt. 6/8.

Kis-Magiszter Könyvesbolt
1053 Magyar u. 40.

Írók Boltja
1061 Andrássy út. 45.

Kódex Könyvárúhá
1054 Honvéd u. 5.

Múzeum Antikvárium
1053 Múzeum krt. 35.

Osiris Könyvesbolt
1053 Veress Pálné u. 4-6.

Pont Könyvesbolt
1051 Nádor u. 8.

DEBRECEN

Lícium Könyvesbolt
4026 Kálvin tér 2/c.

Sziget Egyetemi Könyvesbolt
4010 Egyetem tér 1.

MISKOLC

Egyetemi Könyvesbolt
3515 Egyetemváros

PÉCS

Bagolyfészek Könyvesbolt
7621 Ferencesek u. 27.

JPTE Student Service Könyvesbolt
7624 Ifjúság út 6.

Móricz Zsigmond Könyvesbolt
7621 Jókai u. 25.

Széchenyi Könyvesbolt
7624 Rókus u. 5.

SZEGED

Nyugat Antikvárium
6724 Vitéz u. 13-15.

Sík Sándor Könyvesbolt
6720 Oskola u. 27.